

Uvod u kvalitativna istraživanja

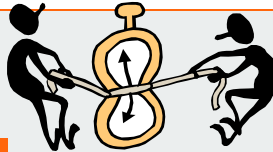
Teme prezentacije:

- 1 Uvod u kvalitativnu metodologiju
- 2 Općenito o metodi fokus grupa
- 3 Tehnike korištene u kvalitativnim istraživanjima
- 4 Vodič
- 5 Izazovi i problemi u osmišljavanju fokus grupa
- 6 Interpretacija rezultata
- 7 Metoda dubinskih intervjuua

1 Uvod u kvalitativnu metodologiju

Usporedba kvalitativne i kvantitativne metode

KVALITATIVNA METODA

Ispituje ono što je manje poznato ili nepoznato

Ispituje ono što se ne može izraziti u brojkama

Odgovara na pitanja ZAŠTO, KAKO?

Primjenjuje se na malom planiranom uzorku

Rezultati ne mogu biti temelj za donošenje strateških odluka

RAZUMIJEVANJE

KVANTITATIVNA METODA

Ispituje ono što je već poznato i istraženo

Ispituje ono što se može izraziti u brojkama

Odgovara na pitanje KOLIKO

Primjenjuje se na velikom i slučajno odabranom uzorku

Rezultati mogu poslužiti kao temelj za donošenje strateških odluka

BROJČANI POKAZATELJI

Znanstveni temelji kvalitativne metode istraživanja

5

PSIHOLOGIJA

Razvoj metoda kojima je cilj doprijeti do podsvjesnog/nesvjesnog

→ ISPOD POVRŠINE

SOCIOLOGIJA I ANTROPOLOGIJA

Razvoj metoda s ciljem boljeg razumijevanja fenomena "pogleda na svijet"

→ Kako ljudi
DEFINIRAJU
STVARNOST

→ PONAŠANJE ←

Kvalitativna metoda – osnovna podjela

 The picture can't be displayed.

FOKUS GRUPE

O stavovima korisnika, dubljim razlozima, motivaciji i njihovim potrebama saznajemo na temelju žive rasprave pažljivo odabrane grupe korisnika

DUBINSKI INTERVJU

Informacija i spoznaja o dubljim razlozima i motivacijama korisnika dobivamo na temelju razgovora s jednom osobom.

Cilj kvalitativnih metoda je sažeti iskustva i osjećaje ispitanika (korisnika) izrečene njihovim vlastitim riječima

Kada raditi kvalitativno istraživanje?

1**Ne znamo koji su mogući odgovori na istraživačka pitanja****2****Složene pojave/problem – ne mogu se zahvatiti strukturiranim upitnikom****3****Želimo dobiti cjelovitu i što širu sliku o nekoj pojavi, problemu**

Kada ne raditi kvalitativno istraživanje?

8

1

Tražimo kvantitativne rezultate (brojčane pokazatelje)

2

Želimo pomoć u strateškom odlučivanju

3

Želimo predvidjeti trendove

2 Općenito o metodi fokus grupa

Općenito o metodi fokus grupa

OSNOVNI ELEMENTI FOKUS GRUPE:

CILJ:

10

1. Ispitanici:

**OPUŠTENA
ATMOSFERA**

**OTVORENO
SUDJELOVANJE SVIH
U RASPRAVI**

2. Moderator - potiče, vodi i usmjerava grupnu raspravu

3. Vodič - sadrži naznake pitanja i tema koje treba istražiti

**P
O
T
A
K
N
U
T
I

R
A
S
P
R
A
V
U**

ZAŠTO?:

**SAZNATI ŠTO
VIŠE:**

- INFORMACIJA
- OBJAŠNENJA
- VIĐENJA

Zašto su fokus grupe korisna metoda?

- **“STVARNI ISPITANICI SA STVARNIM ULOGAMA”**: reakcije ispitanika u grupi su bliže njihovim stvarnim reakcijama

- **STIMULATIVNOST** ispitanici stimuliraju jedni druge svojim komentarima, a rezultat mogu biti nove ideje

11

- **FLEKSIBILNOST**: više nego ijedna druga metoda omogućuje:
  - **IZNENAĐENJA**, tj. potpuno **NOVE INFORMACIJAMA**,
  - **MODIFIKACIJU** pitanja od grupe do grupa, pa i tijekom jedne grupe

- **SPOJ RAZLIČITOSTI**: pokazuju i ističu istovremeno i razlike i sličnost između različitih tipova ljudi/osobnosti/karaktera

Omogućuju analizu **VERBALNIH I NEVERBALNIH PORUKA** (grupe se snimaju na audio i video trake), direktno promatranje “na licu mjesta” procesa istraživanja, spoznaje o nesvjesnim poticajima ljudi, ali i nove i neočekivane spoznaje o temi istraživanja

Uzorak

UZORAK MORA BITI PAŽLJIVO PLANIRAN!

12

1. Veličina grupe

**PREMALE
GRUPE:**

- lako padaju pod utjecaj
- opasnost od nedovoljno informacija

**PREVELIKE
GRUPE:**

- opasnost od "internih diskusija"
- ispitanici predugo čekaju "na red"

2. Sastav grupe

**DOVOLJNO HOMOGENA GRUPA, U KOJOJ JE
ZASTUPLJENO ŠTO VIŠE RAZLIČITIH MIŠLJENJA**

OSIGURATI DA SE ISPITANICI MEĐUSOBNO NE POZNAJU

**ODABRATI ISPITANIKE ČIJA SU MIŠLJENJA VAŽNA ZA
CILJEVE ISTRAŽIVANJA**

3. Broj grupa

**OVISI O TOME OD KOLIKO RAZLIČITIH SKUPINA LJUDI
ŽELIMO SAZNATI MIŠLJENJA (min. 2 grupe)**

Uloga moderatora

Dobro razumjeti CILJEVE istraživanja

Postići i održati dobru GRUPNU DINAMIKU

FOKUSIRATI grupu na ciljeve i temu diskusije

Poticati živu i produktivnu GRUPNU RASPRAVU o zadanoj temi

Osigurati da SVI SUDIONICI SUDJELUJU u punoj mjeri

PRILAGODITI pitanja sastavu ispitanika u grupi

Biti NEUTRALAN

Pažljivo pratiti kako se grupa odvija

13

**KVALITETA PODATAKA
OVISI ZNAČAJNO O
TOME KOLIKO
MODERATOR DOBRO
POSTAVLJA PITANJA I O
TOME U KOJOJ MJERI
RASPRAVU USMJERAVA
POSTIZANJU CILJEVA
ISTRAŽIVANJA**

Zadaci moderatora

14

Objasniti pravila grupne diskusije

- 1. Nema točnih i netočnih odgovora, ispitanici mogu reći sve što im padne na pamet o temi rasprave*
- 2. Ne upadati u riječ*
- 3. Sudjelovanje u raspravi je dobrovoljno*

Zajamčiti sudionicima povjerljivost svega što će rečeno, tj. stvoriti uvjete u kojima će se ispitanici osjećati sigurno i slobodno raspravljati

Predstaviti sebe i objasniti kako i zašto su upravo oni odabrani za sudjelovanje

Objasniti zašto se rasprava snima

Opustiti grupu tako da se svi sudionici najprije predstave

Korištenjem različitih tehnika postići zadane ciljeve

3 Tehnike korištene u kvalitativnim istraživanjima

Projektivne tehnike – što su i koja im je svrha?

16

ŠTO SU PROJEKTIVNE TEHNIKE?

Oblik **nestrukturiranih, indirektnih materijala, pitanja i situacija** koji potiču ispitanika da projicira svoje neizrečene motive, vjerovanja, stavove, osjećaje o određenoj temi, objektu.

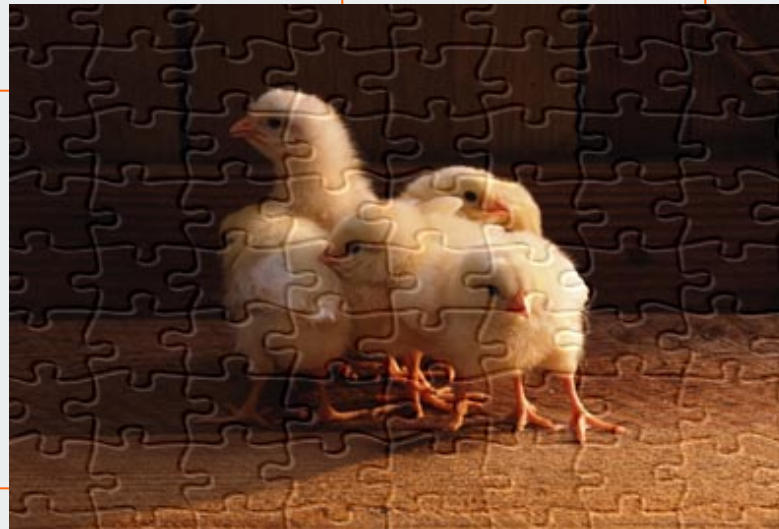
ZAŠTO SU POTREBNE?

- sudionici **ne znaju** ili **ne žele reći** istinita, prava razmišljanja, stavove, emocije:

- izbjegavaju odgovore na pitanja koja smatraju osobnima, 'škakljivima', intimnima

- Kada odgovor može izazvati osudu društva u kojem se osoba nalazi (socijalno poželjno odgovaranje)

- nisu svjesni motiva koji ih potiču na određeno ponašanje

GDJE IH KORISTITI?

Koriste se uz kvalitativna istraživanja kao što su fokus grupe ili dubinski intervjui da bi se dobio uvid u prave stavove, mišljenja, emocije, ponašanja, motive osoba.

Projektivne tehnike - primjeri

17

PROBLEM:**RJEŠENJE: PROJEKTIVNA TEHNIKA**

**ISPITIVANJE
EMOCIJA
VEZANIH
UZ POJAM**

Slobodne asocijacije – traži se da ispitanik što je brže moguće kaže što mu pada napamet kad vidi / čuje / pročita zadani pojam. Ima ih više vrsta: jednostavne; sa slovima (slovima se napiše ime zadanog objekta, zadani pojam i za svako slovo treba dati asocijaciju koja počinje tim slovom.)

Pričanje priča ('Zamislite ...'). Uz emocije se ispituje i očekivanje od branda.

**ISPITIVANJE
INTIMNIH I
TABU TEMA**

Odgovaranje u trećem licu (što drugi misle, osjećaju... ili pisanje igrokaza, razgovora između dvije osobe).
Mišljenje o tome što drugi misle najčešće reflektira mišljenje samog ispitanika.
Svrha ove tehnike je izbjegavanje socijalno poželjnog odgovaranja.

Projektivne tehnike - primjeri

18

PROBLEM:

RJEŠENJE: PROJEKTIVNA TEHNIKA

DOŽIVLJAJ
'BLIZINE',
VAŽNOSTI,
ODNOSA MEĐU
POJMOVIMA

Grupiranje osnovnih pojmova, zatim kategorizacija tih grupa, itd. – sistem lijevka.

Obitelj, susjedstvo, party – smišljanje međuodnosa

ISPITANICI
KOJI SE TEŽE
VERBALNO
IZRAŽAVAJU

Nedovršene rečenice – što brže napisati završetak.
Dopušta tačniju definiciju i kontrolu nad objektom ispitivanja.

Pantomima – ispitanici pantomimom opisuju zadatak.
Mimika i geste se koriste za otkrivanje, možda, nesvjesnih doživljaja branda (ništa se ne objašnjava verbalno).

Projektivne tehnike - nedostaci

19

NEDOSTACI upotrebe projektivnih tehnika u istraživanjima

interpretacija je subjektivna

Expertnost intervjuera je nužna, no ni tada analiza rezultata nije objektivna

Provođenje projektivne tehnike zahtjeva **expertnost intervjuera**.

Neki ispitanici imaju **poteškoće s izražavanjem** kroz pojedinu projektivnu tehniku (npr. neki nemaju dovoljno samopouzdanja da se opuste u igranju uloga)

RJEŠENJE?

- Koristiti više različitih projektivnih tehnika u ispitivanju iste teme
- Kombinirati projektivne tehnike sa, na istu temu, 'običnim' pitanjima o pojmu.
- Kombinirati rezultate projektivnih tehnika sa nekim drugim istraživanjima

4 Vodič

Što je vodič i kakav vodič treba biti?

21

Jasan cilj

Potiče **grupnu raspravu** koja pomaže u rasvjetljavanju što većeg raspona mišljenja o nekoj temi

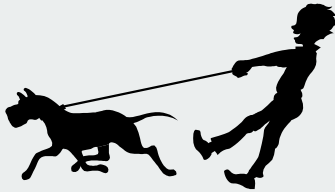
Dobar omjer između specifičnih i općenitih pitanja i tema

Za raspravu u trajanju od 1,5 do 2 sata

Kakav vodič ne smije biti

22

Strogo strukturiran sa
specifičnim pitanjima i točno
određenim redoslijedom pitanja

Prevladavaju pitanja zatvorenog
tipa

Bez jasnog cilja

S previše različitih ciljeva/tema

Traži kvantitativne podatke

**Nije moguće dobiti informacije o dubljim motivima i razlozima ponašanja
ispitanika**

5 Izazovi i problemi u osmišljavanju fokus grupa

Kada koristiti fokus grupe?

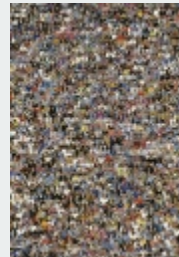
ZATO ŠTO ŽELIMO:

24

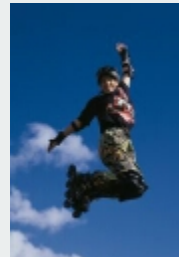
Istražiti nepoznato

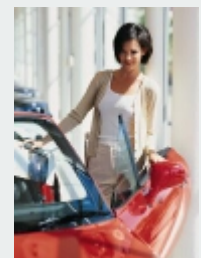
Dobiti cjelovitu sliku ili riješiti zagonetku

Otkriti na koji način se ispitanici pokašaju u stvarnim situacijama

Razumjeti motivaciju ispitanika

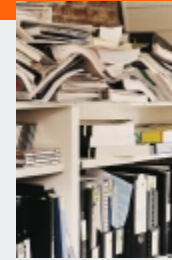
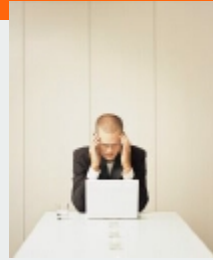

Kada koristiti fokus grupe?

ZATO ŠTO ŽELIMO:

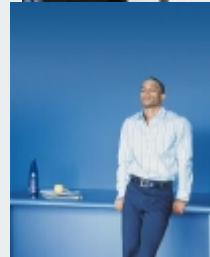
Dobiti nove ideje

Usavršiti komunikaciju

Strateški pozicionirati problem

Saznati "što se priča"

Planiranje i izvedba fokus grupa

Definirati ciljeve istraživanja

26

Definirati ulogu fokus grupa u postizanju ciljeva istraživanja

Definirati kategorije ispitanika koji će sudjelovati u fokus grupama

Osigurati prostor u kojem će se održavati grupne diskusije

Odabrati (na temelju definiranih kriterija) ispitanike i motivirati ih na sudjelovanje

Provesti definirani broj fokus grupa

Analiza podataka i prezentacija rezultata

Prednosti i nedostaci metode fokus grupa

+

Širok raspon informacija može se prikupiti u relativno kratkom razdoblju

Moderator može istražiti sadržaje koji su se tijekom grupnih rasprava pokazali povezani s temom istraživanja

Nije potrebna primjena složenih tehnika uzorkovanja, kao ni složenih tehnika statističke analize

-

Uzorak nije slučajan, ni reprezentativan, pa nije moguće rezultate projicirati na populaciju

Kvaliteta dobivenih podataka ovisi o vještinama i motivaciji moderatora i jasnoći ciljeva

Rezultate nije moguće analizirati numerički, brojenjem pojavljivanja različitih opcije, već ih treba analizirati sortiranjem, klasificiranjem

6 Interpretacija rezultata

Interpretacija rezultata – početak analize

29

MATERIJALI POTREBNI ZA ANALIZU:

- moderatorove bilješke napravljene nakon grupa
- informacije sa debriefinga nakon grupa
- pregledavanje i preslušavanje materijala
- transkripcije
- materijali korišteni u grupama

Interpretacija rezultata - na što obraćati pažnju kod interpretacije rezultata

DA BI DOŠLI DO VALJANOG ZAKLJUČKA NEOPHODNO JE:

VERBALNI ZNAKOVI - ŠTO JE REČENO?

- pažljivo slušati
- obraćati pažnju na primjere, doživljaje, priče koje pričaju
- kakva objašnjenja daju
- pozornost posvetiti razlikama u mišljenjima među sudionicima

NEVERBALNI ZNAKOVI – KAKO JE REČENO?

- bitan je nivo energije koju su ispitanici uložili tijekom diskusije o pojedinoj temi (jedva su dočekali svoj red da govore, potpuno su se unosili u razgovor, uvjeravali druge / malo govorili, čekali da netko drugi kaže)
- kakve su emocije iskazivali diskutirajući na pojedinu temu (entuzijazam, uživanje, uzbuđenje, zainteresiranost, ljutnja, strah, nezainteresiranost...)
- bitno je promatrati i promjene u emotivnom tonu tijekom diskusije

Interpretacija rezultata - na što obraćati pažnju kod interpretacije rezultata

31

Zaključci se donose iz zajedničke analize verbalnih i neverbalnih znakova.

ŠTO TRAŽIMO KROZ VERBALNE I NEVERBALNE ZNAKOVE?

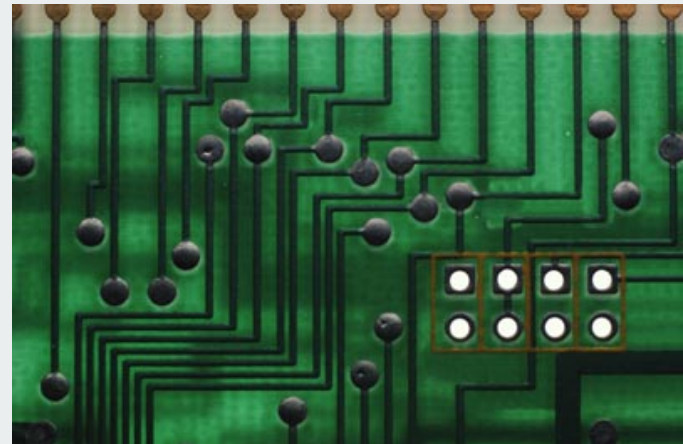

- kontradikcije između misli i osjećaja; izjava i primjera
- postoje li grupe različitih odgovora određenih skupina ispitanika (mlađi/stariji, VIP/HTmobile korisnici, pre-paid/post-paid...)
- komentare koji se ponavljaju
- ispitanicima važnije i i manje važne teme

Interpretacija rezultata

KOD INTERPRETACIJE REZULTATA TAKOĐER IMATI NA UMU:

- da treba izbjegavati pretvarati odgovore u brojke
- treba identificirati ideje koje su se javile same od sebe tijekom diskusije i ideje koje su proizašle iz potpitanja moderatora

Interpretacija rezultata – oblici izvještavanja

33

U KOJEM SVE OBLIKU SE MOGU DOBITI REZULTATI FOKUS GRUPA?

- Toplines (glavni rezultati)
- Detaljan izvještaj (detaljna analiza podržana citatima)
- Presentacija rezultata

Metoda dubinskih intervjuja

Dubinski intervju – što su i koja im je svrha

35

ŠTO JE DUBINSKI INTERVJU?

Dubinski intervju je **razgovor s jednom osobom (ispitanikom)** koji ima svrhu istražiti uvjerenja, stavove, ponašanja, doživljavanje i motivaciju ispitanika.

KOJA JE SVRHA DUBINSKIH INTERVJUA?

Uglavnom se koriste u istu svrhu kao i fokus grupe – što dublji uvid u problematiku.

Dubinski intervju – kako izgledaju

36

Istraživačica Tonči postavlja pitanja

DAKLE...

- osnovna pitanja, dodatna pitanja koja pojašnjavaju odgovore ispitanika
- snimanje na audio kasetu
- intervjuer pažljivo sluša

Istraživač Ruža glumi tipičnog ispitanika i oduševljeno odgovara na pitanja

Dubinski intervju – Fokus grupe

37

KADA KORISTITI DUBINSKI INTERVJU, ZA RAZLIKU OD FOKUS GRUPA?

Privatne i osjetljive teme istraživanja koje nisu prikladne za grupnu diskusiju.

Teme koje zahtijevaju posebno detaljnu analizu.

U situacijama kad je ciljnu skupinu ispitanika teško skupiti, a to su npr. liječnici, manageri, ispitanici koji su dislocirani, itd.

Dubinski intervju - ?(imati na umu)

38

IMATI NA UMU KOD ORGANIZACIJE DUBINSKIH INTERVJUA:

Optimalno trajanje dubinskog intervjuja je 45 minuta, no mogu trajati od pola sata (mini dubinski intervju) do 2 sata.

Mjesto obavljanja intervjuja treba biti prikladno, što znači da treba biti mirno, bez ometajućih utjecaja na ispitanika

Ponekad se dubinski intervju može obaviti i putem telefona.

Dubinski intervju – 3 tipa dubinskih intervjuja

1. **Nestrukturirani intervju**
2. **Polu-strukturirani intervju**
3. **Strukturirani intervju**

Dubinski intervju – 3 tipa dubinskih intervjuja

40

1. Nestrukturiran intervju

- ne postoje unaprijed zadana pitanja pa pitanja nastaju spontano tijekom razgovora na osnovu odgovora koje ispitanik daje.
- omogućava da se nepoznata tematika istraži i da se dobije uvid u sve što ona podrazumijeva

+

postiče se maksimalna fleksibilnost; intervjuer se maksimalno prilagođava ispitaniku, prilagođava se situaciji i odgovorima koje ispitanik daje

-

teško se mogu donositi zaključci, rezultati se ne mogu klasificirati

Dubinski intervju – 3 tipa dubinskih intervjuja

41

2. Polustrukturirani intervju

- ispitaniku se postavlja niz pitanja koja se vrednuju tijekom samog intervjuja, a redoslijed pitanja i potpitanja nisu unaprijed određena
- koristi se za pripremu strukturiranih intervjuja

+

više sistematski pristupa tematici; predviđa moguće logičke pogreške u pravom intervjuu; intervju je i dalje fleksibilan, može se prilagoditi situaciji

-

ne dopušta generiranje novih tema koje nisu bile predviđene; razlike u načinu postavljanja pitanja mogu rezultirati time da su odgovori neusporedivi

Dubinski intervju - 3 tipa dubinskih intervjuja

42

3. Strukturirani intervju

- set otvorenih pitanja koja su unaprijed određena, a koja su ista za sve ispitanike
- pogodna kad ima veći broj intervjuera

+

odgovori ispitanika su usporedivi

-

ne uzima u obzir teme koje nisu unaprijed predviđene

Intervjuer - moguće pogreške tijekom vođenja dubinskog intervjuja

43

NEKE OD POGREŠAKA INTERVJUERA KOJE SE MOGU JAVITI TIJEKOM VOĐENJA INTERVJUJA:

- intervjuer se osjeća nelagodno
- intervjueru se ne ispitanik ne sviđa
- intervjuer ima emotivnu reakciju na odgovore ispitanika (šok, zbunjenost)
  - intervjuer govori previše

Intervjuer – vođenje intervjuja

44

NEKI OD VAŽNIH STAVKI ZA VOĐENJE DUBINSKOG INTERVJUA:

- Važan je govor tijela (potrebno je održavati kontakt očima)
- Dozvoliti tišinu nakon postavljenog pitanja jer upravo taj period dok ispitanik razmišlja može biti posebno produktivan
- ne inzistirati na odgovoru ako se ispitanik osjeća nelagodno
  - vraćati ispitanika na temu

Dubinski intervju – interpretacija rezultata

45

Za interpretaciju rezultata dubinskih intervjuja vrijede slična pravila kao i za interpretaciju rezultata fokus grupa.

Ukratko, interpretacija rezultata obuhvaća slijedeće korake:

1. Prije detaljne analize odgovora na pojedinu temu, potrebno je pročitati sve intervjuje i pokušati naći određena pravila, sheme u odgovaranju,
2. vidjeti mogu li se te sheme kategorizirati i prema određenim skupinama ispitanika
3. utvrditi emocionalan ton u davanju pojedinih odgovora (one koji su davani s entuzijazmom i one na koje su ispitanici odgovarali tek s nekoliko riječi)

